

Justín Popovič o úpadku modernej Európy (Druhá časť)

Lucia Laudoniu

8. februára 2024 ✝ *Cirkev História*

predchádzajúca časť:

Justín Popovič o úpadku modernej Európy (Prvá časť)

Termínom *orthodoxia* radi šermujú aj tí, čo sa ešte nenaučili ovládať meč. Pojem *kakodoxia* (v gréckej transliterácii *κακοδοξία*) je známy už menej. Brká namočené do atramentu helenizmu prekladali tento pojem ako pokrivené, nesprávne učenie. Skrátka heterodoxia.

Pri hodnotení pápežského primátu spadol Justín Popovič do pasce kakodoxie a o charizme pápežskej neomylnosti napísal veľa mystifikácií a poloprávď. Pokiaľ by si podrobne preštudoval latinský originál dogmatickej konštitúcie *Pastor aeternus*, ktorá jasne vymedzuje, kedy a za akých okolností smie patriarcha Západu aplikovať *donum infallibilitatis* (tie okolnosti sú, mimochodom, veľmi zriedkavé a obmedzené), uvažoval by inak.

Humanistický panteón dostal svojho Dia

K dogme *de infallibilitate papae* sa vplyvný srbský teológ a filozof vyjadruje v knihe *Pravoslávna cirkev a ekumenizmus* z roku 1974, ktorá je v skutočnosti kompiláciou jeho starších textov, šitá horúcou ihlou.

Popovič vychádza z dvoch nesprávnych premís. Prvá: „Európsky humanistický panteón získal v pápežovi svojho Dia.“ Tak ako ultraprotestantskí „držitelia patentu na všetko“, aj tento pravoslávny archimandrita podľahol bludnému presvedčeniu, podľa ktorého pápež disponuje neomylnosťou vždy, všade a za každých okolností, čo z neho robí akéhosi cirkevného Herkula. Toto však katolícka Cirkev neučí.

Cathedra Petri

Zdroj: commons.wikimedia.org

Tavná poistka chráni elektrický obvod pred skratom. Mechanizmus pápežskej neomylnosti *ex cathedra* je – nazvime to – „nebeskou poistkou“, ktorá zabezpečuje Cirkvi ochranu, aby sa neodklonila od nemenného učenia a nezhorela v požiari heréz.

Pokiaľ je touto poistkou Pravda (pápež nesmie dogmatizovať lož!), je to dar. Predovšetkým v čase, kedy sa nestálosť a pretváрка nás stávajú normou. *Roma locuta* už neraz zavrela ústa laikom i klerikom, ktorí hrali teologické domino *in nomine Domini* a do pokladu viery plánovali prepašovať mačacie zlato.

Srbský pravoslávny filozof sa o pápežskej neomylnosti vyjadruje v tom zmysle, že ide o najdôležitejšiu pravdu viery, *lapis angularis* katolíckeho náboženstva. Taký slabý prehľad v západnej teológii sa len tak nevidí! Popovič asi nikdy nepočul stredovekú antifónu *Crucem sanctam subiit*. Vzkriesený Pán je v nej oslavovaný (v súlade s Bibliou) ako uholný kameň (*hic factus est in caput anguli*). Odkiaľ potom Popovič vzal, že uholným kameňom Západu je pápež, a nie Kristus?

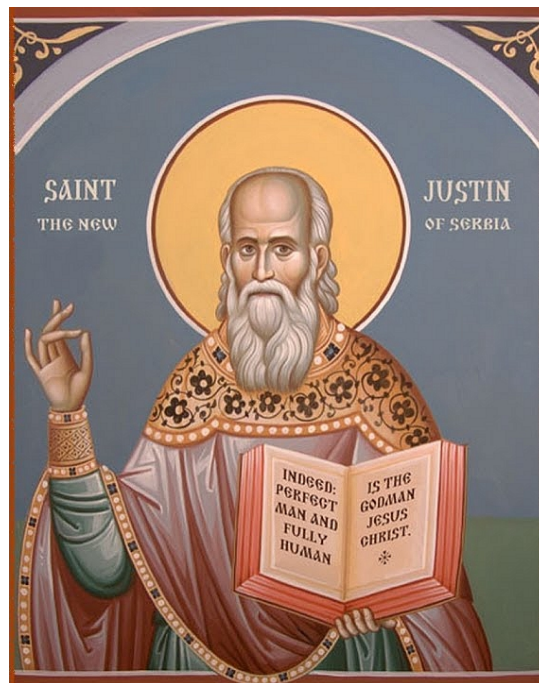
Pravoslávie verzus „prvoslávie“

Druhý nesprávny postulát, s ktorým pracuje, je substitúcia Bohočloveka smrteľníkom s tiarou. „Ako možno ustanoviť námestníka Boha, keď je všadeprítomný?“ – pýta sa archimandrita. Spasiteľ je podľa jeho teórie odsunutý kamsi na duchovnú perifériu a na Jeho uprázdnenom prestole sa usalašil *vicarius Christi*.

Je potrebné zdôrazniť, že Popovič si mylne vykladá latinský pojem *vicarius*. Na označenie osoby, ktorej úlohou je plniť úradné povinnosti počas dočasnej neprítomnosti nadriadeného, latinčina používa právny výraz *locum tenens*. Titul *locum Christi tenens* však nie je súčasťou oficiálnej pápežskej titulatúry.

Ruský pravoslávny mních Ambróz Optinský, ktorý mal podľa mienky literárnych kritikov priamy vplyv na Dostojevského myslenie, v polemickom liste *O nespravodlivej glorifikácii pápežencov ohľadom imaginárnej dôstojnosti ich cirkvi* (anglická verzia listu je dostupná na adrese <https://orthochristian.com/63657.html>) mechanicky opakuje „tradičné“ výčitky schizmatikov proti Rímu, pričom pápeža označuje priamo za Kristovho *locum tenens*. Neuvádza však zdroj (normatívne vyjadrenie konkrétneho latinského Otca), odkiaľ toto označenie prevzal. Takto pravoslávne autority pracujú s prameňmi?

Malé intermezzo: jedného dňa moje prsty urobili na klávesnici *salto mortale* a namiesto „pravoslávny“ som napísala „prvoslávny“. Tento nevinný preklep ma naučil veľkej pravde: skutočné pravoverie, *orthodoxia*, má byť nielen pravou slávou Ježiša Krista a Jeho Cirkvi, ale aj „prvou slávou“ každej jednej duše. Pravá oslava Pána má byť na prvom mieste v našich životoch, má ich prežiariť. Keby sa pravoslávie venovalo tejto vznešenej úlohe, nemalo by potrebu vyťahovať z očí západných bratov domnelé brvná.

Justín Popovič – predstaviteľ pravoslávneho ekleziologického myslenia so všetkým správnym i nesprávnym.

Zdroj: youtube.com

Pokiaľ ide o maskulínium *vicarius*, Lewisov a Shortov latinský slovník (dostupný online na platforme perseus.tufts.edu, ktorej garantom je Tufts University v štáte Massachusetts) cituje niekoľko klasických autorov, ktorí pojem *vicarius* používali v zmysle podsluhu, nevoľníka, otroka. Toto chápanie príslušného podstatného mena (*vicarius* ako zastupujúci pomocník a sluha) vhodne dopĺňa známu formuláciu *servus servorum Dei*.

Renesancia mŕtvol?

Je zarážajúce, že taký akademicky fundovaný expert, akým bol Justín Popovič, sa pri opise princípov pápežskej neomylnosti spokojne vezie na protestantskom koni, hoci v eseji *Humanistický ekumenizmus* bičuje luteránstvo s rovnakým zápalom, s akým sa predtým zahryzol do katolicizmu. Neprekáža mu, že odmietaním pápeža zo seba robí protestanta – toho protestanta, pre ktorého podľa neho *non est salus*?

Lenže archimandrita Justín mal voči učeniu o pápežskej neomylnosti až taký odpor, že II. vatikánsky koncil neváhal označiť za „renesanciu mŕtvol“, a to len preto, že nezrušil (alebo aspoň nezrevidoval) učenie o neomylnosti najvyššieho veľkňaza v dogmatických definíciách *ex cathedra*...

Bolo by krajne neprofesionálne, keby si nejaký tlmočník namiesto korektného prekladu slov určitého rečníka domýšľal niečo, čo hovoriaci nikdy nevyslovil. *Pater (Peter) Romanus* je povolaný byť hlasom Bohočloveka, Jeho „tlmočníkom“.

Nad touto analógiou by *doctor Serborum* zrejme nemračil čelo. Po detailnejšom oboznámení sa so západným pokladom viery by pochopil, že v stave ekleziologickej normality rímsky patriarcha Krista nikam nevyháňa. Pápež má byť ľudským trónom Bohoľudského Pána. Môže snáď trón sám od seba vypudiť Toho, kto na ňom sedí?

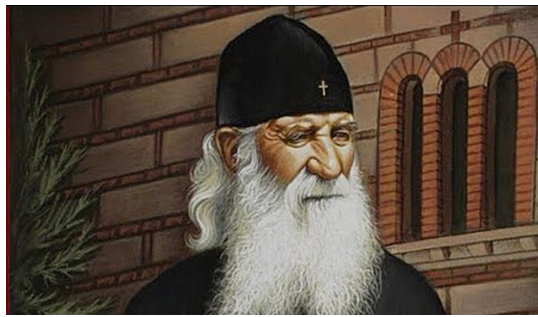
Pohanstvo neskončilo, pohanstvo trvá

Kritické úvahy otca Justína o pápežstve sú v istom ohľade veľmi užitočné. Nastavujú zrkadlo „papolatrikom“, ktorí číhajú na každý nádych svojej rockovej hviezdy v bielom, aby aj z jej kýchania vyrobili dogmu. Bez urážky.

Predstava, že aj nástupca svätého Petra by ako súkromná osoba mohol teologicky zakopnúť, či – Bože chráň! – zlyhať, im pripadá ako z hororu... Áno, nájdu sa aj takí, ktorí v pápežovi vidia Supermana s krížom, a robia všetko pre to, aby zničili nebezpečný kryptonit každej kritiky. Tento druh nezdravej glorifikácie osobnosti drví Popovič argumentačnou zbíjačkou – a vie, čo robí.

Je veľmi zaujímavé, že karikatúru pápežskej (pseudo)neomylnosti *in plenitudine rationum* Popovič balí do spoločného balíčka so seansami charizmatikov à la Hollywood – *and holly wood*.

Otrávený aj otravný dym z falošného konkláve (v dejinách takých bolo!) a extázy navoňaných kazateľov v oblekoch znamenajú v Popovičovej kognitívnej sústave jedno a to isté – recyklácia grécko-rímskeho pohanského kultu osobnosti.

Archimandrita Justín patrí k najčastejšie citovaným srbským duchovným autorom.

Zdroj: youtube.com

Archimandrita Justín v prednáške z roku 1935 *Zvrchovaná hodnota a neomylné meradlo* (knižne vyšla v autorových *Filozofických roklinách*) zdôrazňuje, že pravoslávni kresťania sú „spolupracovníci Ducha Svätého, ktorí neustálou modlitbou načúvajú, čo im prikazuje (Duch Svätý, pozn. naša).“ Kto poslúcha Boží hlas, nebude poslúchať svoje ego, ani ego svojej modly. Popovič pokračuje: „(Kresťania) neustále tvoria, čo si (Tretia Božská Osoba, pozn. naša) žiada, a svoje myšlienky, slová a činy ustavične overujú v Ňom samom.“

Pokúsme sa aplikovať tieto riadky na toľko zatracovanú náuku o pápežskej neomylnosti. Nie je snáď úlohou pápeža v dejinách čo najdôslednejšie spolupracovať s Duchom Svätým?

Panheréza

Rovnako ostré, ak nie ostrejšie, sú Popovičove vyjadrenia na margo ekumenizmu. Prečo ekumenickému hnutiu nadáva do „herézy heréz“? „Rôzne herézy v priebehu dejín znetvorovali jednotlivé vlastnosti Božieho Syna. Európske panherézy (ekumenický dialóg, pozn. naša) však v konečnom dôsledku odstraňujú celého Bohočloveka,“ upresňuje srbský kritik všetkého západného.

Editor českého výberu z diela Justína Popoviča *Člověk, Bohočlověk a církev* Zdenko Šírka pripomína, že Justín nevystupoval ani tak proti „potrebe“ (sic!) ekumenizmu, ako proti metodológii presladeného „dialógu lásky“. Ten je pre Popoviča vydestilovaným sentimentalizmom. Prečo? „Láska sa živí pravdou“, učí

novodobý srbský Zlatoústý. „Bez pravdy aj láska vysychá.“

Autor si berie na pomoc svätého Maxima Vyznávača a cituje jeho tézu, že „nie je možné nazvať láskou podporu heretických omylov.“ Slabinou ekumenizmu je najmä skutočnosť, že hľadá lásku tam, kde láska nie je a nikdy nebola.

Veľký priestor venuje kritike pojmu *intercommunio*, odhaľujúc jeho etymologickú Achillovu pätu („medzi-spoločenstvo“ tam, kde spoločenstva vlastne niet). Justín Popovič považuje *intercommunio* za – ako sám tvrdí – „ekleziologický nonsens“, pretože Cirkev nerozvíja, ale rozbíja ju na navzájom znepriatelené frakcie.

Neznamená to, že veriaci rôznych konfesií nemajú medzi sebou komunikovať. Komunikácia však môže byť plodná i neplodná. Užitočná komunikácia má viesť k tomu, aby sa heretici dozvedeli, aký je ich skutočný *status quo*, a aby sa na základe tohto poznania zjednotili s pravou Kristovou Cirkvou. Lebo existuje aj „dialóg lži“, pripomína Justín, „kedy vyjednávači vedome či nevedome klamú jeden druhého“.

Alegória Európy

Zdroj: picryl.com

Súd nad Európou

Popovičova esej *Humanistický ekumenizmus* graduje imaginárnym súdom nad Európou. Talentovaný mysliteľ si za východisko zvolil koncepciu Nikolaja Velimiroviča, redukovúceho pasionaritu európskeho človeka – tak by to totiž napísal Lev Gumiljov – na vopred prehraný boj libida a rozumu.

Čo sa odohrá na súde medzi Božím Synom a Európou? Nech prehovorí Justín Popovič a jeho vzor, Nikolaj Velimirovič: „Kristus hovorí Európe, že bola pokrstená v Jeho mene a mala by byť verná Evanjeliu.“ Ale každý spravodlivo obžalovaný má rád výhovorky. Európa tiež. A tak utrúsi, tvárou v tvár Pánovi: „Všetky náboženstvá sú si rovné, to nás učili francúzski encyklopedisti. Nikto nemôže byť nútený veriť v to, či ono.“

Je stratená, ale zatratená ešte nie. V odpovedi Európy na Kristove ubolené otázky ďalej zaznieva, že viera je len trápna povera. Hladné peklo otvára tlamu. „Ľudia sa zdokonaľujú, aby sa stali bohmi, pretože niet iných bohov, okrem ľudí,“ učí amazonka pokroku. „Ste tvrdohlavejší, než boli starí Židia,“ odkazuje jej žiakom Kristus ústami Justína Popoviča.

„Bež od nás preč! Držíme sa gréckej filozofie a rímskej kultúry. Chceme slobodu. Máme univerzity. Naša vodiaca hviezda je veda. (...) Náš rozum je boh bohov.“ Takto sa Európa zriekla Toho, kto ju kedysi dávno odel do ornátu svetla.

Čo iné môže nasledovať, ak nie Boží plač? Ale Európu v hrdzavom brnení panteizmu neobmäkčia ani slzy. „Tvoja láska,“ hovorí Pánovi, „je len rozprávka. Namiesto tejto rozprávky sme vynášli nacionalizmus, internacionalizmus, etatizmus, progresivizmus, evolucionizmus, scientizmus a kultúru.“ Potom sa nešťastná Európa utopila v bahne svojich „-izmov“. Dotknúť sa Kristovej pomocnej ruky bolo pre ňu príliš... neeurópske.

Justín Popovič zomrel v roku 1979 – presne na svoje narodeniny. Kruh sa uzavrel. Mnohých kľúčových politických udalostí sa už nedožil. Nemohol držať v ruke smartfón alebo surfovať po internete. Napriek tomu (a možno práve preto) písal o nás a pre nás.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/justin-popovic-o-upadku-modernej-europy-druha-cast/>